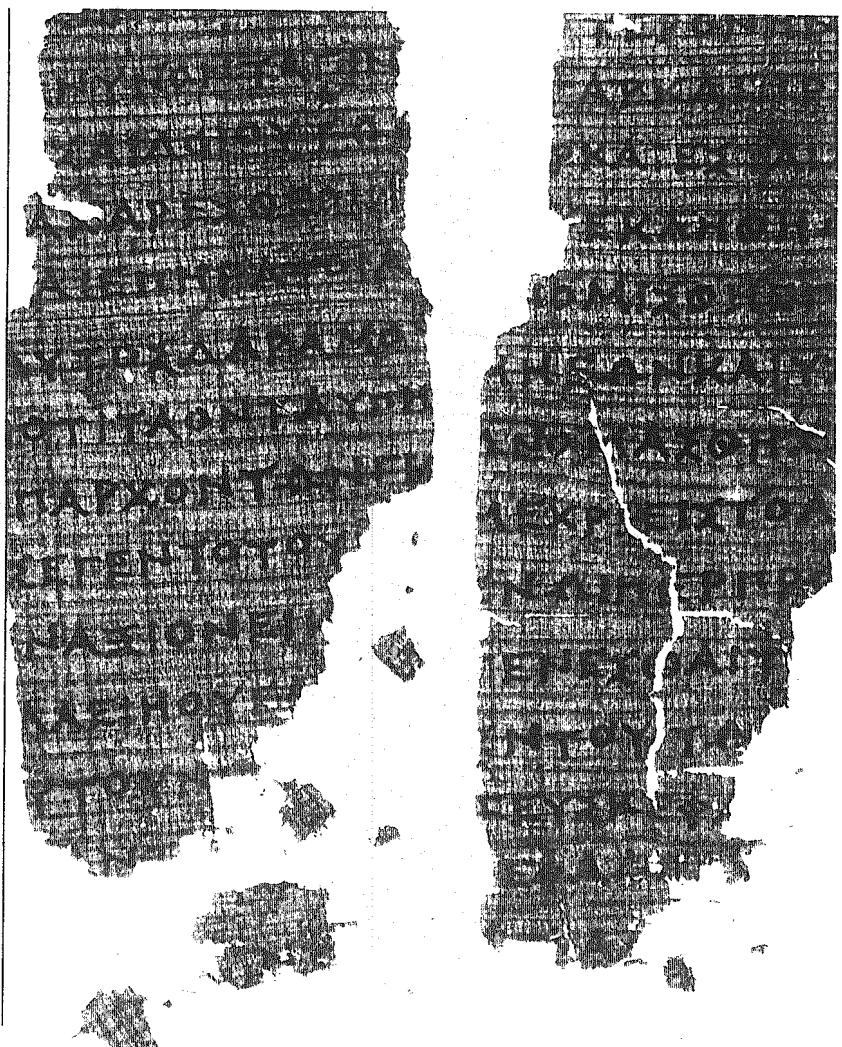
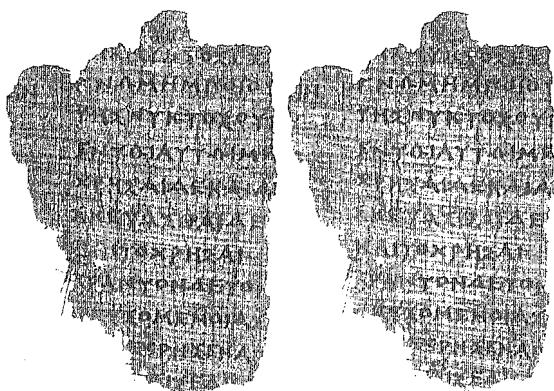
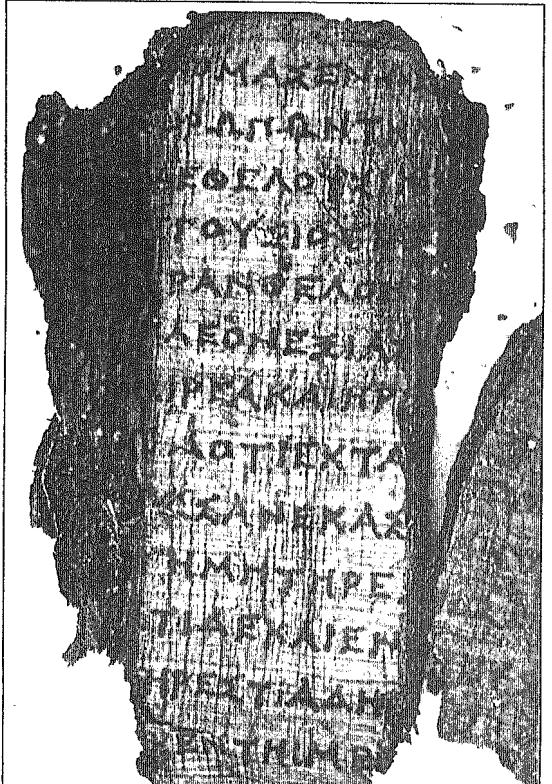

Επάνω: Ο Απόστολος Πιερρής, μελετώντας τα αιθεντικά κομμάτια του Παπύρου του Δερβενίου. **Κάτω:** Η αριστερή φωτογραφία δείχνει τι βλέπει το μάτι σε ένα κομμάτι του Παπύρου. Στη δεξιά φωτογραφία, τι μπορεί να δει με υπερυθρη αικτινοβολία. Στην έβδομη γραμμή, το «και» διακρίνεται καθαρά στη δεξιά, ενώ είναι αόρατο στην αριστερή. Άλλες ομάδες γραμμάτων φαίνονται καλύτερα στην αριστερή.

Η σημασία και το σκάνδαλο του

Στο επίκεντρο του διεθνούς επιστημονικού ενδιαφέροντος βρίσκεται για άλλη μια φορά η Ελλάδα, με αφορμή την ολοκλήρωση σχεδόν της ανασύστασης και εκ νέου μελέτης του κειμένου του Παπύρου του Δερβενίου - του αρχαιότερου βιβλίου της δυτικής παράδοσης - που επιχείρησαν στη Θεσσαλονίκη ειδικοί Έλληνες και ξένοι επιστήμονες, με τη χρήση τεχνολογίας αιχμής. Πρόκειται για το γνωστό - από το Φεβρουάριο του 1962 που αποκαλύφθηκε πάπυρο που βρέθηκε καρένος, στην παχιά στρώση στάχτης που κάλυπτε τις πλάκες του κιβωτού-σχηματικού τάφου στο Δερβένι της Θεσσαλονίκης.

Για τη σημασία του Παπύρου, αλλά και την απαράδεκτη καθυστέρηση - για πλέον από 45 χρόνια - της δημοσίευσης των αποτελεσμάτων, ζητήσαμε την άποψη του πατρινού επικεφαλής του νέου ερευνητικού προγράμματος **Απόστολο Πιερρή**, διευθυντή του Ινστιτούτου Φιλοσοφικών Ερευνών, ο οποίος μας ανέφερε:

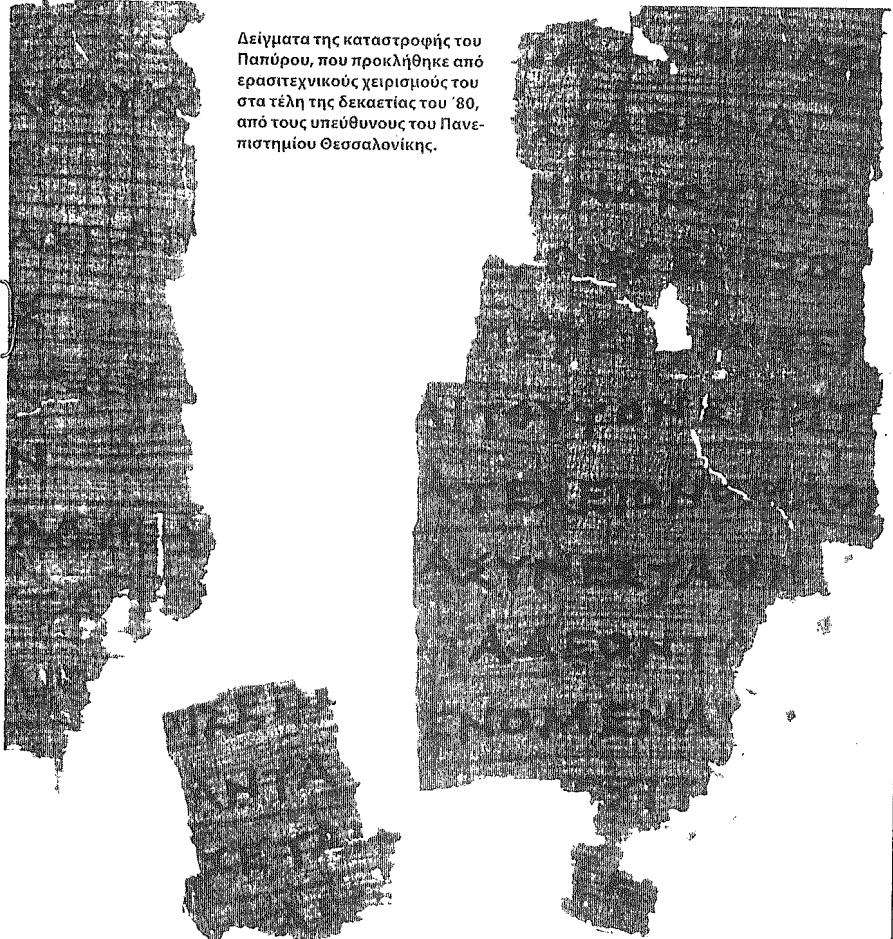
“Ο Πάπυρος του Δερβενίου βρέθηκε το 1962 στα υπολείμματα της ταφικής πυράς ενός τάφου στην περιοχή της αρχαϊκής Λήτης, λίγα χιλιόμετρα βΑ της Θεσσαλονίκης. Ο τάφος άντικε σε ένα ηγετικό στέλεχος της Μακεδονικής κοινωνίας της εποχής του Φιλίππου του Β’.

Η μοναδική σημασία του Παπύρου είναι πολύπλευρη και απολύτως πρώ-

του μεγέθους:

- 1) Είναι ο αρχαιότερος γνωστός Ελληνικός Πάπυρος, αναγόμενος στο πρώτο μισό του 4^{ου} π.Χ. αιώνα: αποτελεί έτσι το παλαιότερο σωζόμενο βιβλίο της δυτικής παράδοσης.
- 2) Το έργο το οποίο περιλαμβάνει ανήκει στη φιλοσοφική σκέψη του ευρύτερου κύκλου του Αναξαγόρα, από το δεύτερο ήμισυ του 5^{ου} π.Χ. αιώνα. Πιθανότατα συνδέεται με τον Αρχέλαο, δάσκαλο του Σωκράτη, και την σχολή της Λαμψάκου.
- 3) Πρόκειται για φιλοσοφική ερμηνεία Ορφικών τελετουργιών και δοξασιών. Ο συγγραφέας πιστεύει ότι εκφράζει το αλιθινό νότιμα του Ορφικού συστήματος, που έτσι αναδεικνύεται ότι αποκαλύπτει την πραγματική τάξη του Κόσμου: για τη γένεση και ουκοδόμηση των πραγμάτων, για τη φύση και σωτηρία της ανθρώπινης ψυχής. Έχουμε το πρώτο από παράδειγμα «αλληγορικής» ερμηνευτικής για την οικοδόμηση γέφυρας μεταξύ φιλοσοφικάς και θρησκευτικής, μεταξύ διανοητικής σκέψης και συμβολισμού σε ιερούς λόγους και ιεροπράξεις. Είναι εξαιρετικά ενδιαφέροντος ότι το παράδειγμα αυτό προέρχεται από τη μεγάλη εποχή του κλασισικού «Διαφωτισμού» του Χρυσού Αθηναικού Αιώνα, και μάλιστα από την σχολή ενός σπουδαίου φιλοσόφου που είχε κατηγορηθεί για αθεΐα από αντιδραστικούς της εποχής.
- 4) Η βασική ιδέα του συγγραφέα είναι να ερμηνεύεται τους Ορφικούς θεογονικούς ιερούς λόγους σαν κοσμογονική και κοσμολογική θεωρία, σαν επιστημονικό λόγο για τη γένεση και συσταση της κοσμικής τάξης. Οι θεότητες αντιπροσωπεύουν διαφορετικές παραμέτρους και στόδια του κοσμικού μετασχηματισμού που οδήγησε από την πρώτη αρχή στον Κόσμο όπως τον γνωρίζουμε. Ο συγγραφέας έχει συντημένο, οικείο, συγκεκριμένο και διαρθρωμένο φιλοσοφικό σύστημα κοσμογονίας και κομμολογίας βάσει του οποίου *διαβάζει* τα Ορφικά.
- 5) Έχει σωθεί μέρος και το τέλος του πρώτου ραλού (= βιβλίου) από το έργο. Σε ένα δεύτερο ρολό όπλα γινούνται η ανάλωση των «Βασικών», των χαρακτηριστικών Ορφικών ιερολογιών για τον Διόνυσο και θα εξηγείται η σχέση τους με τη μορφή της ανθρώπινης ψυχής και με τις Ορφικές σχετικές εσαχτολογικές δοσασίες και σωτηριολογικές τελετουργίες. Στο πρώτο και μερικώς σωζόμενο βιβλίο του αρχικού μέρους αφιερώνεται στην εξήγηση ιεροπραξιών και σχετικών δοξασιών (που λαμβάνονται συβάρι, υπόψιν), ενώ μετά γίνεται η μετάβαση στην ερμηνεία των ιερολογιών (του Ορφικού ποιημάτος). Εποι θαίνεται να αικολουθείται ένας ορισμένος τύπος προσωρικής διατραγμάτευσης των περιφύσεων που στη γενική μορφή του έχει το αικόλουθο σχήμα. Αα Προσίμο, όπου το περιεχόμενο είναι πιο μυθολογικό ή θρησκευτικό. Αβ Γενική θεωρία της ύπαρξης, θεωρία της γενικής δομής του κόσμου. Βα Ειδική μορφή και συγκεκριμένη σύσταση

Το καλύτερα διατηρημένο από τα αρχικά κομμάτια του Παπύρου, όπως βρέθηκε στην ταφική πυρά.

Δείγματα της καταστροφής του Παπύρου, που προκλήθηκε από ερασιτεχνικούς χειρισμούς του στα τέλη της δεκαετίας του '80, από τους υπεύθυνους του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Δεξιά: Το «ο» πριν την φοισματική ανάλυση δεν φαινόταν στο κείμενο, με αποτέλεσμα να μη βγαίνει νόημα.

Κάτω: Ο φιλόσοφος Απόστολος Πιερρής, διευθυντής του Ινστιτούτου Φιλοσοφικών Ερευνών (κέντρο) και ο αμερικανός καθηγητής Gene Ware, του Πανεπιστημίου Brigham Young, εξηγούν τη μέθοδο της πολυφασματικής ψηφιακής ανάλυσης για την πληρέστερη μελέτη του Παπύρου σε φοιτητές. Η μέθοδος αναπτύχθηκε από πρωτοποριακές εφαρμογές στη NASA και ενδείκνυται ιδιαίτερα στη μελέτη απανθρακωμένων παπύρων.

ΤΟΥ ΠΑΠΥΡΟΥ ΤΟΥ ΔΕΡΒΕΝΙΟΥ

των μερών του κόδιου και της ιστορίας του. Ββ Τα ανθρώπεια. Ο τύπος αυτός ταιριάζει στους στοχαστές που εργάζονται και στο interface μεταξύ φιλοσοφίας και θρησκείας, μεταξύ συμβολικής και εννοιολογικής, επιστημονικής σκέψης. Απαντάται στον Εμπεδοκλή (σύμφωνα με την ανακατασκευή του ενιαίου ποιήματος του) και στον Παρμενίδη.

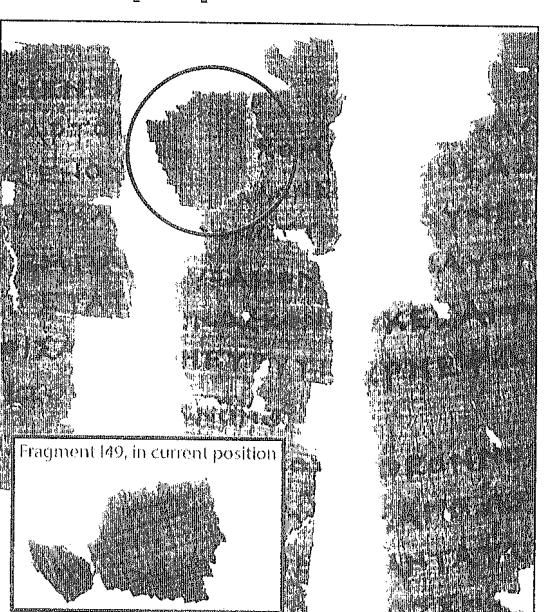
6) Η Ορφική θρησκευτικότητα πήρε την οριστικότερη μορφή της τον 6^ο π.Χ. αιώνα μαζί με τη γένεση και πρώτη ανάπτυξη του φιλοσοφικού στοχασμού. Ο Πάπυρος αποδεικνύει ότι ήδη στον 5^ο αιώνα υπήρχε ένα ποιητικό σύμα Ορφικής θεωρίας που συνδέουν Ορφικές πρακτικές καθαριστικού και λυτρωτικού χαρακτήρα για την ανθρώπινη ψυχή.

7) Το ότι ένας σημαντικός Μακεδόνας μιας Μακεδονικής πόλης των μέσων του 4^{ου} αιώνα π.Χ. είχε αυτήν τη στενή σχέση με ένα τέτοιο κείμενο έχει ειδική σημασία για τη διάδοση του Ορφισμού και της Διονυσιακής λατρείας αφενός, την παρουσία και επιρροή της φιλοσοφικής σκέψης προπρογόνης γενιάς αφετέρου, στη Μακεδονία. Η παραδεδομένη Θρακική καταγωγή και διάσταση του Ορφισμού, σε σχέση μόλιστα με περιοχές που έγιναν σε συνέχεια Μακεδονικές, αποκτά επίσης ιδιαίτερη εξηγητική σημασία, σε συνδυασμό με ποικίλα αρχαιολογικά ευρήματα.

Η γνωστοποίηση της εύρεσης του παπύρου προκάλεσε, όπως ήταν φυ-

σικό, ευθύς εξαρχής το τεράστιο ενδιαφέρον των ειδικών αλλά και της ευρύτερης διεθνούς επιστημονικής κοινότητας. Η αμεσητή αντίληψη της σπουδαιότητας του ευρήματος, και η ευθύς μετά την ανακαλύψη υποδειγματική συντήρηση του έθεσαν μεσα σε λίγους μίνες την σωστή βάση για την μελέτη του. Έκτοτε δυστυχώς επεκράτησε σκανδαλώδης καθυστέρηση (για τόσο σχετικά μικρό κείμενο), παραπληροφόρηση, εσωστρέφεια και κακή πιστή, απόρροια μιας απόστευτα παρατεταμένης αντιεπιστημονικής συμπεριφοράς. Υπήρχαν εν τω μεταξύ αρκετές εκδόσεις που βασίστηκαν όμως αναγκαστικά σε ελληπτή δεδομένα. Το σκάνδαλο είναι η στάση που αικονούμθηκε για δεκαετίες από τον υπεύθυνο και το οπιτο του Πάπυρος ήταν και παραμένει αιώνιμη και σήμερα χωρίς σωστή επιστημονική και κριτική έκδοση, για 45 χρόνια τώρα. Η εσπευσμένη δημοσίευση του 2006 από τον υπεύθυνο του σκανδάλου πάσχει βαρύτατα από κάθε αποφή, κριτικά, φιλοσοφικά, παλαιογραφικά, φιλοσοφικά, θρησκειολογικά. Δεν μπορεί να παράσχει αξέποντη βάση για την επιστημονική έρευνα.

Με σκοπό τη ριζική λύση του προβλήματος ανέλαβα το καλοκαίρι του 2005 πρωτοβουλία για τη συγκρότηση συνολικού σχεδίου πλήρους μελέτης, έκδοσης και ανάδειξης του Παπύρου του Δερβενίου και την σύμπτηξη ερευνητικής ομάδας ειδικών για την υλοποίησή της. Το σχέδιο περιλαμβάνει τη χρηματοοικοή υπερσύγχρονης τεχνολογίας αιχμής για τη βελτιστο-

Fragment I49, in current position

Στο ένθετο απεικονιζόμενο κομμάτι I49, όπως είναι σήμερα. Δεν ταιριάζει με το μεγαλύτερο κομμάτι και δεν έχει γραφή. Σύμφωνα με αυτούς που είχαν αναλάβει την δημοσίευση του Παπύρου, το I49 ταιριάζει με το μεγαλύτερο κομμάτι και έχει γραφή. Αν εικονικά αντιστρέψουμε το συγκερμένο κομμάτι, από την άψη που είναι σήμερα, τότε ταιριάζει. Το συμπέρασμα είναι ότι στο τέλος της δεκαετίας του '70 ανοίχτηκαν τα πλαίσια που έχουν τον Παπύρο και έγινε παρέμβαση στο σώμα του, με αποτέλεσμα τη δραματική βλάβη του.